

УДК 332

Є. М. Ахромкін,
к. е. н., доцент, завідувач магистратурою державного управління,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ

У статті розглянуто зарубіжний досвід ефективного використання різних видів ресурсів. Визначено основні шляхи вирішення проблем раціонального ресурсоспоживання.

Foreign experience of the effective use different types of resources is considered in the article. Certainly basic ways of working out problems of the rational use of resources.

Ключові слова: ресурси, ресурсоспоживання, ефективність, досвід.
Key words: resources, rational use of resources, efficiency, experience.

ВСТУП

Розвиток кожного регіону безпосередньо визначається станом використання сукупності взаємодіючих ресурсів, необхідних для здійснення господарської діяльності: матеріальних, енергетичних, виробничих, трудових, фінансових і інформаційних. З огляду на високу ресурсоемність господарювання у регіонах України і дефіцит внутрішніх джерел ресурсів, ресурсозбереження стає вирішальним фактором регіонального розвитку і об'єктивно вимагає вивчення зарубіжного досвіду ефективного використання ресурсів.

Аналіз досвіду зарубіжжя щодо ефективного використання ресурсів, наведений в наукових роботах вчених-економістів: Б. Адамова, В. Амітана, В. Василенка, Б. Данилишина, М. Долішнього, С. Дорогунцова, Б. Кліяненка, Н. Коніщевої, О. Лук'янченка, В. Мамутова, М. Некрасова, Г. Онищука, М. Прокопенка, В. Рибак, А. Савельєва, В. Симоненка, В. Фінагіна, показує, що економічно розвинені країни вирішення цієї проблеми здійснювали на підставі різних заходів, які можна узагальнити за такими напрямками, як: підвищення ефективності споживання ресурсів на інноваційній основі; забезпечення ресурсами виробничо-господарського комплексу держави за рахунок збільшення здобичі мінерально-сировинних і паливно-енергетичних ресурсів на власних територіях; комплексне використання мінераль-

но-сировинних та паливно-енергетичних ресурсів; ухвалення відповідних законодавчих актів і заходів, що мають обмежувальний або стимулюючий характер, спрямований на ефективне і економне ресурсоспоживання.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Отже, метою статті є дослідження сучасного досвіду ефективного використання ресурсів за кордоном за допомогою методів компаративного аналізу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Світовий досвід розробки і реалізації програм з ефективного ресурсовикористання в своєму арсеналі має велику різноманітність механізмів і економічних методів забезпечення ефективності споживання ресурсів у всіх сферах економічної діяльності. Так, наприклад, в США, починаючи з 1974 р., було прийнято ряд законодавчих актів у галузі енергетики на федеральному рівні й на рівні штатів, в яких встановлювалися податкові пільги, спрямовані на забезпечення ефективності енергоспоживання у всіх сферах. Цікавим є підхід до ефективного енергоспоживання на підставі стандартів, де були виділені сфери, на які в обов'язковому і добровільному порядку розповсюджувалися федеральні стандарти енергоефективності, причому з урахуванням особливості державного і приватного сектору. У США знач-

на роль уряду полягає в сприянні розробки нових технологій і забезпеченні їх фінансування, застосовуючи спеціальні механізми інвестування. Для підвищення ефективності ресурсоспоживання, наприклад, склалися спеціальні договори з енергозбереження з приватними компаніями на установку енергоефективного устаткування [1].

Для Японії були характерні законодавчі акти і програми енергозбереження, що передбачали жорсткіші нормативи енергоспоживання для енергетичного устаткування і граничні тепловтрати житлових і виробничих будівель. Темпи зниження енергоемності виробництва в кінці 90-х років серед високорозвинутих країн були зумовлені збільшенням фінансування енергозберігаючих інвестиційних проектів, зважаючи на зростання реальних цін на енергоресурси.

Необхідно відзначити, що проблема високого рівня ресурсоемності виробництва, а отже, і пошук напрямів зниження витрат всіх видів ресурсів, залишається актуальною і для європейських держав. Так, наприклад, інтенсивне зменшення енергоемності спостерігається по країнах ЄС, причому темпи зниження енергоемності перевищували темпи ВВП на душу населення [2].

Таким чином, можна відзначити, що країнами Західної Європи протягом багатьох років реалізується системний підхід у політиці ефективного ресурсоспоживання, який передбачає узгодження і гармонізацію таких важливих складових, як законодавча і нормативна база, розробка і впровадження енергозберігаючих технологій, організація ефективного менеджменту ресурсоспоживання на державному і муніципальному рівнях, використання економічних стимулів й інвестиційних програм, створення систем і засобів моніторингу енергоспоживання на виробництві й в комунальній сфері, інформаційна і суспільна підтримка енергоефективності. У Європі реалізується програма щодо збільшення частки поновлюваної енергії в загальному енергоспоживанні країн ЄС, сприяння збільшенню частки використання біопалива для транспорту на основі заміщення мінерального дизеля і газоліну через звільнення виробників біопалива від оподаткування. Основна мета програм, що діють в Європі, полягає в забезпеченні зростання енергоефективності і раціонального використання ресурсів, а також експлуатації нових і поновлюваних джерел енергії [3].

Польща досить давно упроваджує енергозберігаючі технології. У значних обсягах вико-

ристовується енергія, отримана за рахунок альтернативних джерел і її частка постійно зростає. У країні діє гнучка система податкових пільг при отриманні кредиту з метою проведення заходів щодо енергозбереження, також функціонує розгорнена система кредиторів, які готові представляти довгострокові позики для проведення масштабних заходів щодо енергозбереження. Велике значення має і впровадження ергоаудитів. Це комплексне обстеження, яке проводиться з метою визначення структури і ефективності енергетичних витрат, пошуку найбільш енерговитратних вузлів [4].

У Німеччині в 2004 р. прийнятий "Акт про поновлювану енергетику", відповідно до якого енергозабезпечувальні компанії зобов'язані купувати електроенергію, вироблену з поновлюваних джерел енергії, за встановленими тарифами. Окрім цього, на кожен вид поновлюваного джерела енергії встановлено окремий тариф, який є стимулюючим для розвитку цієї галузі. В даний час за рахунок поновлюваних джерел енергії виробляється більше енергії, ніж за рахунок атомної енергетики. Так, у виробництві електроенергії країни 17,1% доводиться на атомну енергетику, на поновлювану енергетику — 21%.

Швеція сьогодні є першою в світі країною, економіка якої буде майже повністю звільнена від нафти. В кінці 2005р. Уряд Швеції встановив 15-річний термін для переходу на поновлювану енергетику, а саме — використання біопалива місцевого походження без подальшого розвитку атомної енергетики [8].

Політика енергозбереження в країнах Європейського Союзу указує на розуміння важливості зниження споживання енергоресурсів і необхідність використання всіх можливих важелів впливу на цей процес. Різні країни знаходяться на різних стадіях реалізації енергозберігаючих програм, проте наголошується чітка і послідовна тенденція стимулювання європейськими країнами підвищення ефективності використання енергоресурсів.

Значний успіх країн Центральної і Східної Європи і Балтії полягає у ефективному впровадженні енергозберігаючих технологій і використанні альтернативних видів палива з енергетичних культур. Велику увагу приділяють місцевим видам палива, а також проводять політику сприяння місцевій владі у вирощуванні і використанні біомаси енергетичних сільськогосподарських культур, яка служить сировиною для виготовлення біодизеля.

Велику увагу цьому напрямку приділяє Європейський Союз, де найближчим часом за-

мінюють біопаливом до 6% обсягів бензину і дизельного палива. Уряди цих країн створили відповідну законодавчу базу, упроваджують нові фінансові стимули для виробництва і використання біопалива. За оцінками експертів, по поновлюваній енергії до 2020 р. кожен четвертий літр палива може бути вироблено з біомаси [9].

Використання нетрадиційних сільськогосподарських культур є значним потенціалом енергозабезпечення вітчизняної економіки і гарантованим резервом майбутнього. З метою впровадження і стимулювання альтернативної енергетики і широкого використання нового вигляду палива необхідна пільгова підтримка кредитними ресурсами і послідовна інвестиційна політика держави, створення спеціальних фондів з метою сприяння науковим дослідженням у галузі альтернативних культур і пільгового оподаткування нового палива, зменшення митних платежів на імпорт для іноземного устаткування, яке використовується в альтернативній енергетиці [6].

Значна економія сировини досягається за рахунок використання вторинних матеріалів — металобрухту, макулатури, пластмас. Запаси їх у багатьох країнах настільки великі, що можуть значною мірою компенсувати дефіцит природних ресурсів. У старих промислових районах Західної і Східної Європи і США обсяги заготівки вторинних ресурсів настільки великі, що перебивають місцеві потреби і частково експортуються в інші країни [5].

Аналіз світового досвіду комплексної переробки сировини і відходів свідчить про велику увагу до питання ефективного ресурсоспоживання. Інтенсивному типу розширеного відтворення відповідає перехід на повне, повторне і багаторазове використання сировини, яке залучається до господарського обороту. При цьому забезпечується відносна стабілізація і подальше скорочення первинного ресурсовикористання і створюються умови для оптимізації функціонування еколого-економічних систем [7].

ВИСНОВКИ

Таким чином, у даний час процес зниження матеріаломісткості й енергоємності охопив всю світову економіку. Країни, які мають значно вищі від середньосвітових показники витрат сировини і енергії не можуть випускати конкурентоздатну продукцію. Україна є ресурсозалежною державою, її економіка недостатньо забезпечена власними енергетичними ресурсами, імпорт яких складає близько 41% їх потре-

би. Але в той же час вітчизняна економіка є однією з найенергоємніших, що зумовлене як структурою промисловості, так і технічним і технологічним оснащенням виробництва, тому є необхідність використання зарубіжного досвіду з метою зменшення енергоємності виробництва та енергетичної залежності країни та її регіонів.

Основними шляхами вирішення проблем раціонального ресурсоспоживання є такі: вдосконалення структури споживаних ресурсів шляхом зменшення частки експорту сировинних ресурсів, збільшення частки екологічно чистих і ефективних видів ресурсів; підвищення коефіцієнта видобутку корисних копалин; розвиток методів аналізу, прогнозування, оптимізації і стимулювання поліпшення використання ресурсів; перехід до матеріало- і енергозберігаючих технологій; концентрація ресурсів і засобів на модернізацію і технічне переозброєння ефективних виробництв з високими наукоємними і ресурсозберігаючими технологіями; застосування при розробці проблем ресурсозбереження наукових підходів менеджменту; розробка регіональних схем використання ресурсів залежно від природних, економічних і соціальних особливостей території.

Література:

1. Геец В.М. Трансформационные преобразования в Украине: переосмысливая пройденное и думая о будущем // Общество и экономика. — 2006. — № 3. — С. 23—53.
2. Данилишин Б.М. Проблемы и приоритеты регионального развития Украины // Экономика Украины. — 2005. — № 12. — С. 89—90.
3. Долишний М.И., Бойко Е.И., Петрович И.М. Социально-экономический потенциал региона. — К.: Наук. думка, 1985. — 218 с.
4. Лейкина К.Б. Снижение потерь в народном хозяйстве — важный резерв повышения эффективности. — М.: Наука, 1980. — 136 с.
5. Потери в промышленности САСШ: (отчет комиссии Гувера). — М.: А.: Техника управления, 1931. — 306 с.
6. Региональное управление: опыт и проблемы / Отв. ред. Макутов В.К. и Прокопенко Н.Д. — К.: Наук. думка, 1984. — 256 с.
7. Файоль А. Управление — это наука или искусство / А. Файоль, Г. Эмерсон, Ф. Тейлор, Г. Форд. — М.: Республика, 1992. — 336 с.
8. Чейз Стюарт. Трагедия расточительства. — М.: Гостехиздат, 1962. — 142 с.
9. Чумаченко Н.Г., Червова А.Г., Конищева Н.И. Экономия ресурсов в промышленности. — К.: Техника, 1985. — 247 с.